

Kdysi jsem se zúčastnil diskusního fóra Brno – Bratislava o díle Jána Lenča (nar. 1933) *Roky v kine Úsmev*: Štěpán Vlašín mě tehdy – možná ne zcela právem – ironizoval, že ve všem vidím jen kroniku. Sám autor považuje za svá nejlepší díla *Nepokoj v minutách*, *Pravidlá a výnimky* (zakázáno v roce 1982, vyšlo až po roce 1990), *Žena medzi kráľmi* (v ruském překladu už nestačila vyjít kvůli perestrojce, která preferovala vše zakázané, nevydané a erotiku) a *Posledný anjel*. Všechna jeho díla nesou pečeť osobního zážitku. Lenčo je výrazná osobnost spisovatelská, ale i občanská: vždy byl kritický, měl potíže za všech režimů. Svými uměleckými kvalitami stojí nesporně na špičce současné slovenské literatury.

To, že do literatury v širokém slova smyslu patří i představitelé jiných profesí, dokládá osud archeologa Jozefa Vladára (1934, rodák z Brodzan u Partizánského, kde, jak známo, bydleli Puškinovi příbuzní, přesněji řečeno Puškinova švagrová Alexandra /Šaša prodaná za hraběte Friesenhofa; dnes je tam Literárne múzeum A. S. Puškina). Mezioborové vztahy tu jsou ukázány v řadě příspěvků jako inspirující (srovnávací literární věda, srovnávací archeologie).

Ve všech knížkách se jako spiritus agens pohybuje osobnost Andreje Červeňáka: jeho kalendárium, album provází celou sérii a současně dokládá plodný život tohoto ruského, literárního vědce a antropologa literatury, obnovitele almanachu Nitra.

Do řady knížek a vyjádření přispěli také čeští spisovatelé a literární vědci, což dokládá komparativní dostupnost série a rozhleděnost jejího iniciátora.

Proti koncepci jakési výlučnosti literatury a konjunkturálnosti jejích témat představuje *Život a dielo* hluboce promyšlený, otevřeně a komparativně koncipovaný projekt, který otvírá slovenské literatuře další možnosti a současně nás zvnějšku přesvědčuje, že jsou různé podoby i výklady slovenské literatury, že není pouze jeden obraz, jedna koncepce. Pozice *Nitry* v slovenské kultuře to ostatně názorně ukazuje. Zvláště mezislovenská orientace, zkoumání vztahů slovensko-slovanských je tu dominantní. Současně personalistický přístup k literární tvorbě, tedy ona červeňákovská antropologie, je tu patrná: důsledkem jsou živá svědectví, autentické autorské výpovědi, materiály, dokumenty, bez nichž se nikdo, kdo se bude těmito spisovateli někdy zabývat, neobejde. A také spisovatelská, lidská pospolitost, kdysi za první Československé republiky běžná. Právě toto všechno nám v českém prostředí citelně chybí.

Ivo Pospíšil

Okudźavova poezie z pohledu polsko-ruského areálového studia

Urban-Podolan, A.: Poezja Bulata Okudźawy. Między poetiką a interpretacją. Uniwersytet Zielonogórski. Zielona Góra 2008. 275 stran. ISBN 978-83-7481-240-5.

Polská publikace Alexandry Urban – Podolan se věnuje celoživotnímu dílu ruského básníka, písničkáře a prozaika Bulata Šalvoviče Okudźavy (1924–1997). Spolu s textovou analýzou jeho poezie, pečlivě rozčleněnou na jednotlivá stěžejní témata a motivy jeho tvorby, se autorka věnuje také reflexi Okudźavova díla na základě polsko-ruského areálového studia. Nalezneme zde analýzu jeho veršů věnovaných Polsku (polským městům Varšavě a Krakovu) či soupis ruských a polských titulů tematicky zaměřených na Okudźa-

vovu poezii. V Polsku doposud chyběla systematická vědecká práce zasvěcená poetickému dílu B. Š. Okudžavy, jak autorka v knize připomíná (na str. 24).

Jak již bylo uvedeno, výzkum písňových textů a básní je rozdělen motivicky, podle témat (resp. leitmotivů). Autorka se také zaměřila na biblické a mytologické aluze v Okudžavově poezii. První překlady a zahraniční publikace jeho poezie se začaly objevovat v průběhu 60. let právě v Polsku. Sám Okudžava se vyznával svou láskou k poezii polského básníka Juliana Tuwima (1894–1953).

Autorka podotýká, že žánr ruské autorské písně není možné zařadit do tradičních žánrových rámců např. prostřednictvím tematické klasifikace, neboť její žánrová struktura je „otevřená a elastická“. Alexandra Urban-Podolan dále rozlišuje písně, které mají charakter pochodu, vyprávění, reportáže, bajky, podobenství, monologu, dialogu, modlitby, zpovědi, balady či romance. Pro autorku je obtížné ustálit hranici mezi lyrickým subjektem a básníkem.

Alexandra Urban-Podolan poukazuje na skutečnost, že Okudžava svou tvorbou vede dialog napříč časem s poezií ruských klasiků (Puškin, Lermontov) nebo s poezií gruzinských básníků (Rustavelli, Baratašvili).

V Okudžavově poezii se projevuje nejen krátká válečná zkušenost autora, ale také inspirace životem předválečné Moskvy, výtvarným uměním a hudbou. Mnoho svých textů autor obohatil o melodii a dodal tím svému básnickému sdělení ještě další umělecký rozměr. Vedle výzkumu zaměřeného na uvedené motivy autorka obrací svou pozornost na stylistickou stránku Okudžavova jazykového projevu (církevní slovanština).

Tento titul představuje významný příspěvek k výzkumu díla jednoho z nejvýznamnějších ruských básníků druhé poloviny 20. století. Ačkoliv kniha je určena spíše pro odbornou veřejnost a studentstvo, lze nepochybně říci, že svou myšlenkovou srozumitelností zaujme i laického čtenáře obdivujícího Okudžavovo poetické dílo.

Jakub Kostelník

Cesta do minulosti nemusí být cestou zpět

Kontexty literární vědy I. Ed. Oldřich Richterek, rec. Miloš Zelenka, Iva Málková. Ofts, Ústí nad Orlicí, Literárněvědná společnost, o. s., Hradec Králové 2008.

Říká se, že první vlaštovka jaro nedělá, ale zde to nemusí být pravda: recenzovaný sborník, většinou bohemisticky a šíře slavisticky orientovaný, bude mít patrně pokračování v regulérním literárněvědném časopise, jenž bude vydávat Literárněvědná společnost. Tento svazek je poměrně zdařilým vykročením. I když editor omlouvá možné nedostatky právě tímto počátkem, nejsou jednotlivé studie vycházející z přednáškových cyklů společné sítě různých poboček České republiky nezdařilé, dokonce jsou místy velmi inspirativní. To, co zaujme na první pohled, je – až na výjimky – jejich minulostní, literárněhistorické, rekapitulační zaměření, jež ovšem nemusí být nutně cestou zpět, spíše poučením, neboť dějiny se rády opakují, byť – řečeno s klasikem – často již jen jako fraška.

Na počátku stojí fragment přednášky pražského rusisty Jiřího Fraňka o *Slově o pluku Igorově* coby falzu. Zvěčnělý literární historik a editor se Slovem zabývá, jak sám uvádí, více než třicet let. V daném případě jeho pojednání líčí typologii falz, resp. problém falz ve